

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΝ
1932

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΕΙΣ ΤΑ ΣΩΠΙΚΑ

ΥΠΟ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Χ. ΠΑΠΑΧΑΡΙΣΗ

Εἰς τὸ λεξιλόγιον τῆς συνθηματικῆς τῶν Σωπικιωτῶν βαγενάδων διαλέκτου, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσα τῷ 1930 εἰς τὸν Ε' τόμον τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» προσθέτω κατωτέρω καὶ ἄλλας τινὰς λέξεις μὴ δημοσιευθείσας τότε. Λέξεων δέ τινων δημοσιευθεισῶν εἰς τὸ ἐν λόγῳ λεξιλόγιον προστίθενται τῶρα καὶ ἄλλαι σημασίαι, αἵτινες δὲν εἶχον ἀναγραφῆ. Παρὰ τὰς νέας ταύτας σημασίας καταγράφονται καὶ αἱ διὰ τῆς πρώτης συλλογῆς γνωσθεῖσαι, αἵτινες κλείονται ἐντὸς ἀγκυλῶν.

Τὰ στοιχεῖα τῆς προσθήκης ταύτης συνέλεξα ἀπὸ Σωπικιώτας βαγενάδες, τῶν ὁποίων τῇ ἐπιμόνῳ παρακλήσει δὲν ἀναγράφω τὰ ὀνόματα. Ἡ ἐπιθυμία των αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸν φόβον μήπως ἐξεγείρουν τὴν ἀγανάκτησιν τῶν συμπατριωτῶν των, ὡς τοῦτο ὑπέστη ὁ Βασίλης Καναβός, τῇ ὑπαγορεύσει τοῦ ὁποίου (Ἡπ. Χρ. τ. Ε' σελ. 266) κατηρτίσθη ἡ συλλογὴ τῶν Σώπικων. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Βασίλη Καναβοῦ ἀπεδοκιμάσθη ὑφ' ὅλων τῶν Σωπικιωτῶν. Κρατεῖ δὲ ἡ σκέψις νὰ συνέλθουν οἱ βαγενάδες καὶ ἐξεύρουν ἄλλην συνθηματικὴν διάλεκτον.

Πρῶτος τῶν ἡμετέρων λογίων ἐγνωστοποίησε τὴν ὑπαρξιν τῆς συνθηματικῆς τῶν Σωπικιωτῶν διαλέκτου ὁ μακαρίτης Ι. Λαμπρίδης εἰς τὰ *Παγωνιακὰ* (σ. 55), ἐνθα κατέγραψε καὶ τρεῖς λέξεις.

Ἐνταῦθα δέον νὰ διορθωθοῦν καὶ τινὰ ἐσφαλμένως τυπωθέντα τῆς συλλογῆς μου τῶν Σώπικων ἐν τῷ Ε' τόμῳ οὐχὶ τόσον ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας, ὅσον ἐνεκα τοῦ δυσαναγνώστου τοῦ ἰδικοῦ μου χαρακτῆρος.

Ἄντι ζυγισμένη (ἦ) γράφε ζυγισμένη (ἦ).

> καρτόφ	> καρτόφι (τὸ)
> κέμπ	> κέμπι (τὸ)
> κιμάσ ²	> κιμάσι (τὸ)
> λόλικο	> λώλικο (τὸ) ¹

¹) Τὸ παράγω ἀπὸ τὸ *λωλός*, ὅπερ εἶναι ἡ μετοχὴ ὀλωλός.

²) Σημ. «Ἡπ. Χρονικῶν». Πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ *ch* (ὡς ἐν τῇ γαλλ. λέξει *chat*) ὁ σ. θέτει ἄνωθεν τοῦ σ τελείαν στιγμὴν. Δι' ἔλλειψιν τοῦ στοιχείου τούτου ἐν τῷ τυπογραφίῳ ἀντικαθίσταται τοῦτο διὰ τοῦ ἡμιμαύρου σ.

- > μιλιάζω, μιλιάσματα, μίλιαρης γράφε μηλιάζω, μηλιάσματα, μήλιαρης¹
- > στένεμα γράφε στάνεμα (τὸ)
- > στενεύω > στανεύω (τὸ)²
- > φοιάτ γράφε φσάτι (τὸ)
- > φατερίζω > φωτερίζω

Τὸ κ εἰς τὰς λέξεις κεντέζης, κεντέζικο, κέμπι ἔχει προφορὰν ὑπερωϊκὴν (σκληράν), οἷαν εἶχε πάντοτε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ (πρὸς Διονυσίου Ἀλικαρνασσεύς περὶ συνθέσεως ὀνομάτων ιδ').

Ἐν τῇ καταγραφῇ τοῦ παρόντος λεξιλογίου ἐτηρήθη ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ἀναγνωστοπούλου ὑποδειχθεῖσα γραφή (Ἡπ. Χρ. τόμ. Α', σελ. 199).

Ἀλάφτω=(λαμβάνω, παίρνω, φέρω), δίδω

ἀλειφιᾶς (ὄ)=ὄ γανωτῆς

βέντι (τὸ)=ὄ τόπος

καπετῖνα (ῆ)=ῆ κεφαλὴ

κλείσιμο (τὸ)=ὄ ὕπνος

κόνος (ὄ)=τὸ κονάκι, τὸ κατάλυμα

κουκουνόζικο (ὄ)=τὸ κουτὶ

κουτσουπόφυλλα (τὰ)=αἱ τηγανίτες

κρυότη (ῆ)=ῆ φυλακὴ, ῆ εἶρκτῆ

λέσι (τὸ)=τὰ μαλλιά

λώλικος-η-ο=(ὄ μικρὸς) εἴτε καθ' ἡλικίαν εἴτε κατ' ἀξίωμα

μαλλὶ (τὸ)=ῆ ἀναχώρησις, τὸ φευγιὸν

μηλιὰ (ῆ)=τὸ ἀποπάτημα

μουντζουριάρικο (τὸ)=τὸ κουτὶ τοῦ καφέ

μπεντουσάρικο (τὸ)=τὸ καρβέλι

μπεύσος (ὄ)=ῆλιος

ράχη (μετὰ τοῦ ἀριθμητικοῦ μιὰ)=ἑκατὸν

ραχιάρικο (τὸ)=τὸ ἑκατοντάδραχμον

ρεντὲς (ὄ)=ῆ πλάνη δηλ. τὸ ἐργαλεῖον, δι' οὗ οἱ ξυλουργοὶ λειαίνουν τὴν ἐπιφάνειαν τῶν σανίδων

ρεντιάζω=[συνουσιάζομαι], πλανίζω δηλ. λειαίνω τὴν ἐπιφάνειαν σανίδος

ρίχνομαι=[πεθαίνω], πεινῶ, ἐξαντλοῦμαι ἐκ πείνης

σβάνα (ῆ)=τὸ πιωτὶ

σβανιάζω=[πίνω], μεθῶ, κερνῶ, τρατάρω, φιλοδωρῶ

¹) Ἡ πρωταρχικὴ λέξις εἶναι *μηλιὰ*, ἣτις σημαίνει τὸ ἀποπάτημα. Δὲν εἶναι δὲ τίποτε ἄλλο ἢ λέξις αὕτη παρὰ εὐφημισμός. Καθ' ὅμοιον εὐφημισμὸν, ἐνέχοντα καὶ εἰρωνικὴν διάθεσιν, τὰ ἀποπατήματα λέγονται *τριανταφυλλιὰ* (ῆ) ἐν τῇ πατρίδι μου Μεσοβουνίᾳ τοῦ Ζαγορίου καὶ τοῖς παρακειμένοις χωρίοις Μαυροβουνίᾳ, Ἀγίῳ Μηνᾷ, Ἄνω Ῥαβενίοις κ. τ. λ.

²) Κατὰ προφανῆ ἀναφορὰν πρὸς τὸ *στάνη*.

σέλο (τὸ)=τὸ χωριὸν
 σιμεντελός,-ή-ό (ἐπίθ.)=ὁ παράφρων κ.τ.λ.
 σκούλια (τὰ)=τὰ ἐργαλεῖα πάσης τέχνης
 σούρδες (ὁ)=ὁ κωφός, σούρδα (ἡ), σούρδικο (τὸ)=κωφή, κωφὸν
 στανεύω=[εἶμαι ἀργός], μένω, διαμένω
 στήλα=μόκο! σιωπή!
 τέκος (ὁ), τέκισσα (ἡ), τέκικο (τὸ)=κουτός, ἡ, ὄν,
 τζιούμικα=κρυφίως (ἐπίρρ.)
 τόρος (ὁ)=ὁ πλούσιος, ἄνθρωπος ἐπιβολῆς, τόρισσα (θηλ.). τόρικο (οὐδ.)
 τσιντζελόνης (ὁ)=ὁ ῥάπτης
 τσιντζελόνι (τὸ)=τὸ βελόνι
 τσουτσουρένιο (τὸ)=τὸ τζαμί
 τσουτσουρένιος (ὁ)=ὁ χότζας
 φλετούρια (τὰ)=τὸ διαβατήριον, τὸ πιστοποιητικόν, παιγνιόχαρτα
 φωτερῆ (ἡ)=[ἡ φωτιά], ἡ λάμπα, ἡ θύρα
 φωτερίζω=[ἀνάβω φωτιά, βάζω, ἀλλάζω, διορθώνω, τακτοποιῶ], ἀκούω.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς

Ὁ μ̄πούσος τὸ ζώνει ψηλά.
 Ἄλλο μ̄πάνισμα δὲ βροντᾶμε κι'
 ἄμα τὸ μπανίσομε γλήγορα, μᾶς
 μαλλιάζει ὁ φῶτος. Νὰ στανέψωμε
 κι' ἀπόψε ἐδῶ νὰ λειώσωμε καὶ
 νὰ τὰ κλείσωμε καὶ τὸ πρωὶ μαλ-
 λιάζομε.

Λειάνωμα, ζώσ' το στὸ μουν-
 τζουριάρη ν' ἀλάψης ἓνα μ̄πεν̄του-
 σάρικο νὰ λειώσωμε, γιατί ἡ ζα-
 λιάρω ἀπέρασε κι' ὁ φῶτος δὲν
 ἔχει σκοπὸ ν' ἀλάψη λειώσιμο.

Ὁ φῶτος δὲ βροντᾶει βέντι γιὰ
 κλείσιμο καὶ ποῦ θὰ τὰ κλείσωμε
 ἀπόψε;

Ἡ φώτισσα μ̄πανίζει κουτσου-
 πόφυλλα μὲ πρασινάδι.

Ἐσβάνιασα τὸ ῥίγκο πέντε κέχνες.

Ὁ ἥλιος εἶναι ψηλά.

Ἄλλη δουλειὰ δὲν ἔχουμε κι' ἂν
 τὸ τελειώσωμε γρήγορα, μᾶς διώ-
 χνει ὁ νοικοκύρης. Νὰ μείνουμε κι'
 ἀπόψε ἐδῶ, νὰ φᾶμε καὶ νὰ κοι-
 μηθοῦμε καὶ τὸ πρωὶ φεύγουμε.

Παιδί, πήγαινε στὸ φουῖρνο νὰ
 πάρης ἓνα καρβέλι νὰ φᾶμε, γιατί
 ἡ ὥρα πέρασε κι' ὁ νοικοκύρης
 δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ δώση φαγητό.

Ὁ νοικοκύρης δὲν ἔχει τόπο γιὰ
 ὕπνο καὶ ποῦ θὰ κοιμηθοῦμε
 ἀπόψε;

Ἡ νοικοκυρὰ φτιάχνει τηγανί-
 τες μὲ λάδι.

Ἐκέρασα (ἐφιλοδώρησα, ἔδωσα)
 τὸ γύφτο (τὸν ὄργανοπαίκτην)
 πέντε δραχμές.